Cena 150.000 Mk. Należytość pocztowa opłacona ryczałtem.

PRENUMERATA WYNOSI:
w Kaliszu miesięcznie 3.000.000 Mk.
Z odnoszeniem do domu 3.500 000 Mk.
Na prowincji z przesyłką pocztową .... 4.000.000 Mk.
Zagranicą .... 7.000.000 Mk.
Cena pojed. egzemplarza 150.000 Mk.

GAZETA KALISKA

Pismo codzienne, polityczne, społeczne i ekonomiczne.

CENA OGŁOSZEŃ:
Za 1 wiersz milim. lub jego miejsce na str. 1. 2. 3. gr. 10.
Nekrologi gr. 10. zwyczajne gr. 5

ADRES REDAKCJI i ADMINISTRACJI,
Kalisz, Al. Józefiny 1. Tel. № 91.
Otwarta od 9 do 6 po poł.

№ 50 (7679) Piątek, dnia 29 Lutego 1924 r Rok XXXII

GIEŁDA WARSZAWSKA.

New-Jork	**9,300,000**
Londyn	**40,000,000**
Belgja	**337,000**
Paryż	**392,000**
Szwajcarja	**1,610,000**
8% pożycz. złota	**14,500,000**
4% poż. prem.	**705,000**
Bony złote S. II A.	**1,400,000**
Frank zł. pols. na 28.2	**1,800,000**
„ „ „ „ 29.2	**1,800,000**
Listy Tow. Kr. Ziem.	**80,000,000**

Pierwsza wzorowa teorja pieniężna.

Chcę tu przytoczyć dowód, że nauka wykrywała w najdawniejszych już czasach zasadnicze prawa wymiany i jej pośredniczącego środka pieniądza.

Okres filozofji ateńskiej należał do najbujniejszych w ogarnieniu wszystkich dziedzin wiedzy i form myślenia.

Ateny były słońcem chwały świata, środkowym punktem filozofji i sztuki. Z tego skarbca bogactw nauki ludzkość do dziś dnia czerpie jeszcze wielkie natchnienia i do nich nawiązuje nowe swoje zdobycze.

Wszechstronnym geniuszem był Arystoteles. On to pierwszy objął wszystkie przedmioty racjonalnego badania. Koronę jego sławy stanowił popęd pobudzania ducha ku doświadczeniom jako źródłu poznania. I na tej drodze pierwszy on dał świetną teorję pieniądza.

Osobliwym zbiegiem zdarzeń teorja ta, zawarta w jego „Etyce", spoczywała tam przez wieki jako rzecz prawie martwa. Poglądów Arystotelesa na zagadnienia gospodarcze, a osobliwie pieniężne, szukano w jego „Oikonomice" (która właściwie była dziełem jego ucznia. Teofrasta), oraz w polityce. Nauka o pieniądzu, stąd wysnuta, przeszła do scholastyki i poprzez nią do nowoczesnych doktryn ekonomicznych. Właściwa jednak teorja pieniężna Arystotelesa, ukryta w „Etyce" tylko częściowo była uwzględniona i nie zwróciła na siebie należytej uwagi świata naukowego. Filozofowie szukali w „Etyce" wskazań etycznych, ekonomiści jej prawie nie czytali

Jedynie w ostatnich czasach przy badaniu nauk scholastycznych i wpływu na nie Arystotelesa pośrednio zajmowano się pewnemi zagadnieniami pieniężnemi, mającemi źródło w „Etyce".

Przypadkowi zawdzięczam, że mogłem z 5-go rozdziału V księgi „Etyki" wydobyć w całości ten skarb prawie nieznany.

Znalazłem już sposobność zademostrowania tej pracy w kole znawców nauki ekonomicznej Ale sądzę, że rzecz powinna zainteresować i szersze sfery społeczeństwa, które wśród współczesnych zaburzeń pieniężnych tak intryguje i dręczy zarazem problemat walutowy.

Postaram się w kilku zwięzłych zdaniach odtworzyć główne myśli Arystotelesa.

Teorję pieniężną pomieścił Arystoteles w „Etyce" („Etica Nikomacheja) dlatego, że służyła mu tu ona jako przykład i dowód, że rzeczy etyczne są rozumne i zgodne z naturą, że polegała na wymianie potrzeb. Owóż ma to również zastosowanie w ścisłej zamianie dóbr, Arystoteles ujmuje pieniądze o wiele głębiej, niż bardzo wielu nowoczesnych ekonomistów, którzy nie brali pod uwagę, że właściwa tranzakcja pieniężna nie została jeszcze załatwiona w momencie, gdy jedna strona odda towar, a druga otrzyma wzamian pieniądze. W chwili sprzedaży i kupna zapłata danej sumy pieniężnej może być słusznem skompensowaniem wartości. Niesprawiedliwość kompensaty okazać się może dopiero wówczas, gdy pieniądz przez złe swoje ukształtowanie topnieje, wietrzeje, co zdarzało się i zdarza w okresach deprecjacji waluty. Owóż przewiduje to już Arystoteles w zdaniu, gdzie wskazuje, że ten, który odebrał towar, czyli nabywca, winien potwierdzić, rzeczywiście przez zapłatę, że otrzymał tyle a tyle wartości. Prosty stąd wniosek, że ta potwierdzona zapłata powinnaby ustabilizować wartość odstąpionej rzeczy w pieniądzu, jako jej równowartości. To samo umacnia Arystotelesa w innem zdaniu, w którem mówi o potrzebie zamiany, jaka może wystąpić później. Wymaga więc od pieniądzy, by był rękojmią stałej wartości na dalszą przyszłość Co się tyczy wypadku zamiany — mówi — w której potrzeba przejawi się dopiero później, bo jej w danej chwili jeszcze niema, to i na ten przypadek pieniądz stanowić winien rękojmię. Pieniądz w tem znaczeniu jest środkiem dorównożenia wartości nietylko w przestrzeni, lecz w czasie. A dalej zaznacza: wprawdzie pieniądz podlega również zmianom, nie zawsze bowiem jest równy, ale zadaniem jego jest, aby był zawrównym miernikiem wartości.

A więc zadanie stabilizacji — można powiedzieć — stanowiła już przed 21 w. wieszczą przestrogę ze strony Arystotelesa, który jakby przewidywał późniejsze deprecjacje pieniędzy, a w tem i współczesną.

Arystoteles uczy tu zarazem pośrednio, że równowaga sprzedaży i kupna, z której wynikł pieniądz, dopiero wtedy oszacowana być może ze stanowiska swej prawidłowości, czyli stabilizacji, gdy pieniądz, otrzymany przez sprzedawcę, zużyty zostanie znów na kupno. Tedy pieniądz musi być, by to przetłumaczyć na dzisiejsze pojęcia pojęcia, stałą, nieruchoma stacją między dwoma dynamicznymi, momentami, między sprzedażą a kupnem.

Płynie to także z zasadniczego poglądu Arystotelesa, że moneta powinna zawsze przy zamianie wyrównywać różne rzeczy przez wymiar ich proporcjonalnej wartości.

Pieniądz tedy, co wynika ze zbioru tych reguł, jako stopa miary, musi być zarówno narzędziem wymiany, jak stałym miernikiem i środkiem tezaurowania. Jest to pogląd, w pełni odpowiadający nowoczesnej teorji pieniądza, a nawet pod niektórymi względami ściślejszy od niej.

Co Arystotelesa naprowadziło na taką ocenę pieniądza i dlaczego zawarł ją w „Etyce"? Ponieważ tu właśnie teorja ta służyć miała za dowód i przykład, że rzeczy etyczne są rozumne i zgodne z naturą, że polegają na wymianie potrzeb. Arystoteles bowiem wywodzi, że nie wzajemne współczucie, lecz potrzeba, albo raczej użyteczn. rozstrzyga o cenie zamiennej cnoty. Ta sama cena zamienna użyteczności określa formy zamiany handlowej, a pieniądz jest jej pośrednikiem.

Możnaby nawet powiedzieć, że Arystoteles jest początkodawcą teorji wartości subjektywnej, jako krańcowej użyteczności, czyli wartości, opartłe na hedonizmie-teorji, którą opracowali Menger. Böhm-Bawerk, Philippovtz i inni wiedeńscy profesorowie niezależnie od Arystotelesa. Dla Arystotelesa jednak taka ocena wartości była dlatego konieczna, że nie mógł on brać na uwagę wartości pracy w ustroju, w którym istniała przymusowa praca niewolnika. Przykład działania pieniądza tworzy w „Etyce jakby formułę matematyczną, popierającą zasadę wymiany użyteczności w miarę odczuwanych i syconych potrzeb, Jest to konieczny typ użytecznej odpłaty i w rzeczach moralnych i w wymianie.

Pieniądz ucieleśnia bowiem ideę słuszności przy podziale potrzeb.

Na osobliwą uwagę zasługuje ta teorja Arystotelesa ze względu na fakt, iż opracowana ona już została w okresie, kiedy pieniądz zaledwie wyłaniał się z ustrojów zawiązku rzemiosł, handlu i lichwy. Pieniądz wówczas wśród swych pierwszych plutokratycznych przejawów demoralizował i budził protesty filozofów i poetów ateńskich — Platona i Arystofanesa. I oto pośród takich nastrojów Arystoteles zbudował już system monetarny, jakby przystosowany do organizacji kapitalistycznej, choć z poczuciem najwyższej etycznej i ekonomicznej sprawiedliwości.

Oto widzimy z tego, jak po przez 24 wieki prawda nauki przemawia do ludzkości, promieniami swymi prześwietla nam zawiłości życia. Ile razy świat dokonywał od czasów Arystotelesa korowodów swojej zmiennej historji, ile zaginęło wysiłków około tworzenia materjalnego dorobk! Wszystko płynie. Ale myśl wielka, myśl naukowa ostaje się. Ona jest największem bogactwem.

St. A. KEMPNER.

TELEGRAMY.

OCHRONA LOKATORÓW.

WARSZAWA 28. Wczoraj odbyło się posiedzenie sejmu, zwołane dla przeprowadzenia głosowań nad poprawkami, które zgłoszono do ustawy o ochronie lokatorów.

Po odczytaniu interpelacji przystąpiono natychmiast do głosowań nad ustawą o ochronie najemców.

Na propozycję marszałka sprawozdawca, p. Z. Seyda oświadczył się w imieniu komisji w sprawie każdego artykułu zosobna.

W związku z art. 1 szym zgodnie z wnioskiem sprawozdawcy odrzucono poprawkę p. Perla, aby wszędzie zamiast wyrazu: „najemca" używać wyraz: „lokator". Artykuł 1-szy przyjęto w brzmieniu komisji.

Art. 2-gi mówi o tem, jakie pomieszczenia nie podlegają ustawie.

Punkt b) głosi, że nie podlegają ustawie budynki, będące własnością państwa lub Związku samorządowego i przeznaczone na cele wojskowe. Do tego punktu przyjęto poprawkę posła Hartglasa (Kl. żyd.) i Chełmońskiego (Zw. lud.-nar.) aby po słowach: „będące" wstawić „w dniu 1 kwietnia 1924 r."

Punkt d) głosi, że ustawie nie podlegają na obszarze byłej dzielnicy rosyjskiej i pruskiej domy, których budowa była lub będzie ukończona po 1 lipca 1919 r. i t. d. Do tego punktu przyjęto poprawkę p. Tadeusza Prószyńskiego, aby zamiast słów: „na obszarze byłej dzielnicy rosyjskiej i pruskiej" wstawić: „w ziemi wileńskiej domy i mieszkania, których budowę ukończono lub które kapitalnie odremontowano po wybuchu wojny w 1914 roku; na pozostałych obszarach byłej dzielnicy rosyjskiej i w byłej dzielnicy pruskiej)".

Przyjęto poprawkę p. Popiela, aby dodać: „o ile budowa nie anstąpiła przy pomocy państwowych kredytów nie zwaloryzowanych przynajmniej w wysokości 50 proc. kosztów budowy. Do tego punktu przyjęto poprawkę p. Sliwińskiego, że powyższe postanowienia dotyczą również mieszkań nadbudowanych lub przebudowanych w dawniej wzniesionych domach).

Punkt f) postanawia, że ustawie nie podlegają dziennie wynajmowane pomieszczenia w hotelach, gospodach i pensjonatach (pokojach umeblowanych.

Przyjęto do tego punktu poprawkę p. Śliwińskiego (grupa p. Bryla), aby dodać: „z wyjątkiem, jeżeli najemca zajmuje pomieszczenie przynajmniej od roku przed wejściem w życie niniejszej ustawy".

Punkt h) wyjmuje z pod ustawy przedsiębiorstwa rozrywkowe, jak kinoteatry, kabarety, sale tańców i t. p. Przyjęto wniosek posłów Śliwińskiego (grupa pos. Brula), Łypacewicza (wyzw.) i Perla (P. P. S.), aby skreślić „kino-teatry".

Ś. † P.

ROBERT SZTERR

Właściciel browaru w Turku

opatrzony Św. Sakramentami zasnął w Bogu po długich i ciężkich cierpieniach dn. 26-go lutego 1924 roku przeżywszy lat 82. Wyprowadzenie zwłok z domu żałoby nastąpi dn. 29 lutego o godz. 4 p.p. na miejsc. cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Turku. O czem zawiadamiają pogrążeni w głębokim smutku

Żona, dzieci, wnuki i rodzina

Osobne zaproszenia rozsyłane nie będą.

Punkt i) brzmi: ustawie nie podlegają pomieszczenia wynajęte na banki i kantory wymiany, jednakże z wyłączeniem wynajętych spółdzielniom kredytowym i ich związkom". Przyjęto poprawkę p. Byrki (P. S. L.), aby po słowie „wynajętych" dodać: „instytucjom kredytowym państwowym i samorządowym".

Punkt j) stanowi, że ustawie nie podlegają od dnia 1 stycznia 1926 r. począwszy, budynki, będące z przeznaczenia fabrykami. Przyjęto poprawkę posła Rąba, aby datę „1926" zastąpić datą „1925". Przyjęto dalej poprawkę p. Rąba i Harasza, aby w tymże artykule wyrazy: „z urządzeniem napędowem" zastąpić przez: „wraz z urządzeniem pędni".

Punkt k) wyjmuje z pod ustawy ogrody, wynajęte jako przynależność mieszkania Przyjęto poprawkę p. Tadeusza Prószyńskiego, aby dotyczyło to także i placów. Przyjęto poprawkę p. Łabędy, aby ustawie podlegały robotnicze Związki zawodowe i stowarzyszenia pracowników umysłowych i fizycznych. Z temi poprawkami art. 2-gi przyjęto.

Przystąpiono do art. 3-go, który traktuje o wolności umów między lokatorem a gospodarzem. Wniosek posłów Sommersteina (Koło żyd.) i Łypacewicza (Wyzw), aby ten artykuł skreślić — odrzucono w imiennym głosowaniu 149 głosami przeciwko 145. Również w imiennem głosowaniu odrzucono 175 głosami przeciwko 155, wniosek posła Pużaka o odmienną stylizację ustępu tego art. 3-go, t. j. aby dobrowolnie umówione komorne nie mogło być wyższe, niż dwukrotna stawka ustawowa i ażeby to nie mogło dotyczyć mieszkań do 5-ciu pokojów.

Przyjęto poprawkę posła Sommersteina, aby końcowe słowa pierwszego ustępu („4 pokoje włącznie") zastąpić ustępem „5 pokojów", z wyjątkiem pokojów służących celom wykonania wolnego zawodu oraz do pomieszczeń, których właściciele opłacają patent handlowy conajmniej III klasy, a patent przemysłowy przynajmniej VII klasy.

Wszystkie inne poprawki do tego artykułu odrzucono.

Do art. 5 przyjęto poprawkę ks. Kubika: Artykuł ten ustala podstawę do oznaczenia wysokości komornego. Punkt 2-gi opiewa. „jeżeli przedmiot najmu w czerwcu 1914 r. nie był wynajęty, lub jeżeli nie można udowodnić ówczesnego komornego, to urząd rozjemczy do spraw najmu lub sąd ustali podstawowe komorne według ówczesnych cen przeciętnych". Otóż podług poprawki ks. Kubika, wstawiono po wyrazach „ówczesnego komornego" słowa: „albo też jeżeli wysokość komornego była, np. dla sklepów, reklamowych firm, obcych pozakrajowych widocznie zbyt wygórowana".

Zamach w Łodzi.

ŁÓDŹ 28 Wczoraj w godzinach wieczornych niewykryty dotąd sprawca rzucił granat ręczny przed domem d-ra Barcińskiego, przy ul. Tylnej nr. 6. Granat eksplodował, nie wyrządzając znaczniejszych szkód, które ograniczyły się tylko do potłuczenia w kilku oknach szyb i uszkodzenia muru.

Ofiar w ludziach zamach nie wyrządził.

Zachodzi przypuszczenie, że tym razem nie była to peterda, lecz granat ręczny

Władze policyjne prowadzą w tej sprawie bardzo energiczne śledztwo.

Ochrona granic Rzeczypospolitej.

WARSZAWA 28 W związku z konferencją z dnia 13 b.m. w prezydjum rady ministrów w sprawie ochrony granic ministerstwo spraw wewnętrzn. na podstawie wytycznych wspomnianej konferencji wydało szereg zarządzeń i przygotowanie projektów ustaw i rozporządzeń. W szczególności opracowano projekt ustawy o ochronie granic, który w najbliższym czasie wniesiony zostanie na radę ministrów. Projekt reguluje techniczną stronę ochrony, przewiduje podział terenu nadgranicznego na drogi graniczne strefę graniczną i pas graniczny, reguluje kwestję pobytu i posiadania własności na tych terenacg przez obywateli polskich i cudzozimskich, a wreszcie zawiera postanowienia o oczyszczaniu granicy z zarośli wiklin, ochronę znaków granicznych i t. p.

Wzrost walut w P. K. K. P

WARSZAWA 28 Według dokładnego zestawienia, dokonanego na dzień 20 b.m. zapasu walut w P. K. K. P., zapas ten znacznie się zwiększył i osiągnął cyfrę 20 i pół miljona dolarów t. j. najwyższą od czasu istnienia P. K. K. P. W ciągu ostatniej dekady zapas walut wzrósł o 4,7 miljona dolarów.

Wyklęcie przez rabinat żydowskiego pisma.

WARSZAWA 28 Do wiadomości ortodoksów doszło, że organ „Folkszeifung" sprzedawany był w dni świąteczne, m. in. w soboty. Z tego powodu rabinat - na podstawie decyzji centralnego komitetu organizacji ortodoksów wyklął wspomniane pismo.

Obniżenie konfekcji.

WARSZAWA 28 W dniu wczorajszym zgłosili się u naczelnika wydziału walki z lichwą p. Totwena przedstawiciele branży konfekcyjnej z prośbą o powstrzymanie przez władzę rewizji i rozpoczętych represji, z powodu uprawianej przez nich lichwy. Delegacja oświadczyła, iż przystąpiła do rewizji cenników. W najbliższym zaś dniu nastąpi zniżka cen na konfekcję o 30%.

KRONIKA.

— **Ceny chleba i mięsa na bieżący tydzień.** Do dnia 4 marca r. b. obowiązują w Kaliszu ceny następujące: chleb żytni 50% kilo—545 tysięcy; 70% kilo 430 tysięcy; mięso: wieprzowina z dokładką 2.200.000, schab i szynka surowa 3 milj.; słonina i sadło 3.800.000; cielęcina 2 milj.; baranina 2.200.000; wołowina z dokładką 2 miljony; bez dokładki 2½ miljona; polędwica wołowa 3 mil.; smalec 6.000.000; salceson 3.600.000; kiełbasa 3 mil. 200.000; szynka gotowana 7½ miljona; wędzona 5½ miljona; boczek 6½ miljona; kiełbasa krakowska 5½ miljona za kilo.

— **Główna wygrana** 300 miljonów, czyli miljard 200 miljonów na numer poczwórny padła w dniu wczorajszym na Nr. 2666.

— **Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego.**

W piątek d. 29 lutego r. b., o godz. 7 m. 30 w Klubie Robotniczym przy ul. Wrocławskiej odbędzie się pogadanka d-ra Koszutskiego na temat „Choroby Zakaźne".

Wejście dla członków i sympatyków bezpłatne.

Zarząd T. U. R.

— **Ze Stawiszyna.** W dniu 23 lutego r.b. w lokalu P. Wyrembowskiego odbyła się taneczna zabawa na dochód miejscowej przychodni na której to zebrano z drobnych składek 102.300.000 mkp. prócz tego złożyli p. A. Kozanowski 100.000.000 mkp. p. I. Adamczewski 55.000.000 mkp. p W. Fusiecki 50.000.000 mkp. Z zaproszonych gości, którzy udziału w zabawie nie mieli, a wpłacili: Państwo Czechowie 15.000.000 mkp. P. P. Janiszewska 8.000.000 i Państwo M. Mańscy 10.000.000 mkp. łączna suma 340.300.000 mkp. która została przekazaną do dyspozycji Kierownikowi miejscowej przychodni p. D-r. Dukalskiemu.

Ofiarodawcom i uczęstnikom zabawy składa staropolskie Bóg zapłać

Komitet Zabawy.

— PODATEK MAJĄTKOWY.

W drugiej dekadzie bm. zaznaczył się pomyślny wzrost w uiszczeniu przez płatników podatku majątkowego, który w styczniu oraz w 1-ej dekadzie lutego ociągali się.

O zmianie na lepsze świadczą następujące tymczasowe zestawienia dokonane przez Główny Urząd Kasowy Ministerstwa Skarbu.

W styczniu rb. podatek majątkowy dał 1.788.587 fr. zł., w 1-ej dekadzie lutego dochód z tego źródła wyniósł 983689 fr. zł. natomiast już w drugiej dekadzie lutego jak świadczą dane otrzymane zaledwie mniej niż z połowy kas skarbowych, 3.861, 039 f. złotych.

Dowodzi to, iż ogół płatników widocznie nałogowo zwlekał z uiszczeniem należności do ostatecznego terminu, który upłynął w dniu 25 bm

O F I A R Y:

Na pączki, na ostatki dla biednych dzieci Szkół Powszechnych sędzina Stefanja Breslauerowa składa dziesięć miljonów marek.

Redaktor A. KRUWAN. Wydawca — „Gazeta Kaliska" Spół. z ogr. odp. Druk „Gazety Kaliskiej" Aleja Józefiny 1.